

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A jogutódlás mint a végrehajtás elrendelésének és foganatosításának esetleges akadály

Szerző:

dr. Molnár Klára

Szolnok, 2018. március 28.

I. Bevezetés

Bíróági titkár vagyok és kijelölt, gyakorló bírósági közvetítő.

Munkaköröm szerint a törvényszékre, valamint a közigazgatási és munkaügyi bíróságra érkező végrehajtás elrendelése iránti kérelmek alapján indult eljárásokban leggyakrabban a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) fogalmai szerinti elrendelő bírósági hatáskörből eredő, illetve ritkábban fogatosító bírósági hatáskörből fakadó feladatokat látok el.

Munkám során találok azzal, hogy vagy a végrehajtást kérő, vagy az adós személyében állt be változás a végrehajtható okirat kiállítására előtt vagy után akár magánjogi jogviszony alapján, akár jogszabályváltozás miatt.

A végrehajtás elrendelésére ugyanis nem kerülhet sor a jogutódlás jogerős bírósági határozatba foglalt megállapításáig, illetve a már elrendelt végrehajtás fogatosításának „rendes menete” is megakad, amennyiben jogutódlás következik be.

Ezekben az esetekben az eljárásnak a kérelmező számára nem kedvező módon történő lezárása súlyos következményeket von maga után, még akkor is, ha a Vht. nem zárja ki az ugyanazon felek között ugyanabból a jogviszonyból eredő igény érvényesítését, hiszen az idő - ebben az esetben nem csak közmondásként - pénz: vagy a végrehajtást kérő esik el attól, hogy ténylegesen behajtásra kerüljön a jogszerű követelése, ha az adós a végrehajtás alól elvonja a vagyontárgyait.

A jelentős sérelmek veszélye ellenére - mellett - azonban a Vht. a jogintézményt, különösen a bíróság e körben folytatandó eljárását - állásponthoz szerint - igen szűken szabályozza. Ugyanakkor nagyon körültekintő eljárást igényel a jogutódlás vizsgálata és megállapítása, melynek a gyakorlati eseteit és eljárásrendjét a jogszabályi rendelkezések tükrében - de talán e kontinentális jogrendszerben sem túlzóan nevezem így -, hogy a kialakult esetjoggal színesítve kívánom e dolgozat keretei között bemutatni, a bírósági eljárás szemszögéből.

Dolgozatomban a bírósági gyakorlatban felmerült esetek, az esetek megoldására kialakult gyakorlatok, állásponthoz ismertetése mellett szándékomban áll választ keresni és adni a felmerülő kérdésekre, miközben a jogintézmény vizsgálatánál nem hagyom figyelmen kívül a polgári jogban, a polgári

eljárásjogban is szabályozott jogintézményeket - szükség szerint rávilágítva a hasonlóságokra és különbözőségekre, a végrehajtási jogi specifikumokra, elhatárolási szempontokra.

Dolgozatomhoz az érintett jogszabályhelyekhez fűzött hivatalos kommentárokat használtam fel, továbbá a közzétett esetjogot tanulmányoztam, melyhez a bírósági gyakorlatot társítottam, amelyek nyilvánvalóan a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényen (a továbbiakban: régi Pp.) alapulnak, de iránymutatóak a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: új Pp.) alkalmazásához is.

Tekintettel arra, hogy bírósági közvetítőként a peres eljárások mellett, annak befejezését elősegítő eljárásban a jogviták helyett az érdekviták lezárását szeretném elősegíteni a felek között, és mert a nemperes eljárások mellett sem kizárt a bírósági közvetítés, szeretném e tanulmány kereteit is felhasználni arra, hogy a bírósági közvetítésnek, mint alternatív vitarendezési eljárásnak a végrehajtásban is indokolható szerepére ráirányítsam a figyelmet.

Tanulmányomban esetenként fogalmazom meg javaslataimat, amelynek végén összegző megállapításokat teszek.

II. A jogutódlás

1. A jogutódlás kérdésének történeti szabályozása

A végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. törvénycikk 13-17. §-ai az alábbiak szerint rendelkeztek a jogutódlásról:

„13. § A végrehajtás rendszerint a végrehajtható okirat szerint jogosított javára, és az abban kötelezett ellen rendelendő el.

Ha engedmény folytán a jogosított személyében változás történt és e változás közokirattal vagy hitelesített magánokirattal igazoltatik, a végrehajtás az új jogosított javára rendelendő el.

Ha a változás közokirattal vagy hitelesített magánokirattal nem igazoltatik, a bíróság, - mielőtt a végrehajtás megrendelése felett határozna, - az engedményezőt és az engedményest sommás, illetőleg jegyzőkönyvi úton meghallgatja.

Váltóköveteléseknél, a mennyiben az eredeti váltó a végrehajtási kérvény mellett mutattatik be, a végrehajtás meghallgatás nélkül rendelő el akkor is, a mikor az engedményezés teljes bizonyító erejű magánokirattal (1868:LIV. tc. 167. és 168. §) van igazolva.

14. § Ha a marasztalt fél időközben meghalt, s a jogosított a végrehajtást csupán azon vagyonokra kívánja vezetetni, melyek a végrehajtást szenvedő fél hagyatékában találtnak, vagy róla az örökösökre szálltak, a végrehajtás az ismert vagy igazolt, esetleg az ismeretlen örökösök ellen rendelő el. A végrehajtás elrendelésével egyidejűleg, ha az örökösök ismeretlenek, ezek részére, - ha pedig nincs szabályszerűen igazolva, hogy a végrehajtási kérvényben megnevezett örökösöket a kizárólagos örökösödési jog illeti, a netalán még létező örökösök részére és költségére ügygondnok rendelő. A végrehajtást rendelő végzés, úgy az ismert örökösök mindenikének, mint az ügygondnoknak kézbesítendő, s ennek alapján csakis azon vagyonra vezethető a végrehajtás, mely a végrehajtást szenvedőnek hagyatékában találtnak, vagy róla szállott át az örökösökre. (92. §)

15. § Ha a végrehajtó nem a végrehajtást szenvedő hagyatékában talált, vagy róla az örökösökre átszállott tárgyakra, hanem közvetlenül az örökösök ellen kívánja a végrehajtást intéztetni, kérelme felett sommás, illetőleg jegyzőkönyvi tárgyalás tartatik, és szükség esetében bizonyítási eljárás után, végzés által hozatik határozat. Azon kérdés, hogy a végrehajtás az örökösök ellen elrendelhető-e, a fennálló anyagi jogszabályok szerint döntendő el.

16. § Ha a jogosított halt el időközben, az örökösök a végrehajtás elrendelését kérhetik, ha szabályszerűen igazolják azt, hogy az örökösödési jog őket illeti. Ha az örökösödési jog nem igazolható, annak kérelmére, a ki örökösödési jogát valószínűvé teszi, a végrehajtás elrendeltetik ugyan, egyidejűleg azonban a követelés érvényesítésére ügygondnok neveztetik, ki a végrehajtás útján behajtott pénzt vagy értéket - ha időközben az örökösödési kérdés el nem döntetik - a hagyatéki bíróságnak átszolgáltatja.

A perben megbízott ügyvéd mindaddig, míg a jogosított elhalálózása tudomására nem jut, a jogosított nevében, ha pedig az elhalálózás tudomására jut, mindaddig, míg az örökösök a fentiek szerint fel nem lépnek, az ismeretlen örökösök nevében a szükséges végrehajtási lépéseket megteheti, köteles azonban a behajtott pénzt vagy értéket, ha időközben az örökösödési kérdés el nem döntetett, a hagyatéki bíróságnak átszolgáltatni.

17. § Ha a jogosított személyében a végrehajtás folyamán történik változás: a végrehajtás

folytatásának az új jogosított javára való elrendelése azon bíróságnál kérendő, mely a végrehajtást elrendelte.

A kiküldött azonban addig is, míg a végrehajtást elrendelő bíróság határoz, fogatosítani köteles mindazon végrehajtási cselekményeket, melyek szükségesek a végből, hogy a követelés biztosítva legyen.

Ha a végrehajtás fogatosítása alkalmával tűnik ki, hogy a végrehajtást szenvedő fél elhalt, vagy halála a végrehajtás elrendelése után következik be, a végrehajtás az azt elrendelő bíróságnak újabb határozata nélkül a hagyatékban talált, vagy a marasztaltról az örökösökre szállt vagyona a 14. § szerint fogatosítandó. Ezen esetben a 14. § rendelkezése szerint szükséges ügygondnokot a kiküldött nevezi ki.”

A bírósági végrehajtásról szóló 1955. évi 21. törvényerejű rendelet 7. §-a rendelkezett a felek személyében beállt változásról, az alábbiak szerint:

„(1) Ha a jogosult, illetőleg kötelezett fél személyében változás áll be, a végrehajtó okirat kiállítás előtt a kiállításra jogosult hatóság, ha pedig a változás a végrehajtható okirat kiállítása után derül ki vagy következik be, a végrehajtást fogatosító bíróság a jogutódlás kérdésében - szükség esetén a felek, illetőleg a jogutódok meghallgatása és bizonyítás lefolytatása után - végzéssel határoz.

(2) Ha a bírósági végrehajtó (a továbbiakban: végrehajtó) a jogosult, illetőleg kötelezett személyében történt változásról tudomást szerez, köteles a végrehajtási iratokat a végrehajtást fogatosító bíróságnak bemutatni.

(3) Ha a végrehajtó a fogatosítás során szerez tudomást az adós haláláról, és az adós hagyatékában van lefoglalható vagyontárgy, a végrehajtó az adós egyelőre ismeretlen jogutódlára részére ügygondnokot rendel, fogatosítja a végrehajtást, ezt követően pedig az iratokat bemutatja a végrehajtást fogatosító bíróságnak. Ilyen esetben a lefoglalt vagyontárgy - a romlandó dolog kivételével - nem érvényesíthető.”

A Vht. hatályba lépése előtt a bírósági végrehajtást szabályozó, a bírósági végrehajtásról szóló 1979.

évi 18. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Tvr.) nem tartalmazott a felek változása esetére irányadó rendelkezéseket. Ebből kifolyólag a Tvr. 114. § alapján a polgári perrendtartásról szóló jogszabályi rendelkezéseket kellett alkalmazni, amennyiben jogutódlás következett be.

A hatályos jogszabályi rendelkezésekhez viszonyítva, látható, hogy az 1881. évi LX. törvénycikk mennyivel részletesebben szabályozta a jogutódlást. Gyakorlatilag a bíróság a végrehajtás elrendelésével egyidejűleg, abba foglaltan dönthetett a „jogosított” helyébe lépő végrehajtást kérő jogutódlásáról. Ez az eljárási szabály a ma is vitatott szükségképpen döntéshozatali kötelezettséggel áll ellentétben, melyre a későbbiekben részletesebben visszatérek.

2. A jogutódlás kérdésének rendszertani szabályozása

A Vht. az „Általános eljárási szabályok” című Első részének „A végrehajtás foganatosításának közös szabályai című III. fejezetében szabályozza „A változás a felek személyében” cím alatt a 39. §-ban a jogutódlás esetén követendő eljárást.

Tekintettel arra, hogy e szakasz a végrehajtás elrendelése előtt és azt követően „kiderülő” jogutódlásra vonatkozó szabályokat is tartalmaz, álláspontom szerint célszerűbb lett volna a Vht. első részének az alapvető rendelkezéseket tartalmazó I. fejezetében elhelyezni ezeket a szabályokat. A Vht. Első részének II. fejezete tartalmazza a végrehajtás elrendelésére vonatkozó szabályokat, így mivel a jogutódlás kérdése a végrehajtás elrendelése előtt is felmerülhet, rendszertanilag - meglátásom szerint - nincs alátámasztható indoka annak, amiért az alapvetően a végrehajtás foganatosításával kapcsolatos rendelkezések között helyezte el a jogalkotó a jogutódlásra vonatkozó szabályokat. A Vht. törvényi indokolásában sem olvashatunk erre nézve semmilyen magyarázatot.

3. Mit értünk jogutódláson?

A Vht. „A változás a felek személyében” cím alatt rendelkezik a kérdésről, ezáltal egyfajta definíciót is adva arra, mi értendő a végrehajtási eljárásban a jogutódlás kifejezés alatt.

Ide értjük mindazon eseteket, amikor a végrehajtás elrendelését nem az a személy kéri, aki a végrehajtandó követelés eredeti jogosultja, vagy nem az ellen kéri, aki a követelés eredeti

kötelezettje volt, vagy a végrehajtás foganatosítása alatt vagy a végrehajtást kérő, vagy az adós helyébe más lép, mint aki a végrehajtást kérte vagy akivel szemben a végrehajtás elrendelték, egy az anyagi jogviszonyban lezajlott változás alapján.

A végrehajtási eljárásban bár a jogutódlás ténylegesen az anyagi jogviszonyban jött létre vagy zajlott le, és annak tényét akár jogszabály, akár teljes bizonyító erejű magánokirat vagy közokirat tartalmazza is, a Kúria jogelődjeként eljáró Legfelsőbb Bíróság BDT.2000.259. számú eseti döntésében rögzítettek szerint, minden esetben szükséges a jogutódlás tényének megállapítása, amely azonban nem azonos a tartozás követelésére való jogosultság vagy a tartozásért fennálló felelősség megállapításával.¹ Utóbbi kérdés ugyanis nem a végrehajtási eljárás tárgya lenne, hanem a peres eljárásé, melynek során az anyagi jogi jogosultság, illetve kötelezettség kérdésében születik érdemi döntés. Mivel azonban a végrehajtás szükségszerűen egy anyagi jogviszonyt eldöntő bírósági határozatra, anyagi jogviszonyt megtestesítő okira stb. épül, a végrehajtási eljárásnak nem lehet tárgya az anyagi jogban történő állásfoglalás. Ugyanakkor az anyagi jog alapján dönthető el, hogy a végrehajtási eljárásban az eredeti, bírósági határozat vagy okirat szerinti jogosult vagy kötelezett helyébe ki lépett.

4. Mit jelent a jogutódlás kérdésében való döntéshozatal?

A Vht. 39. § (1) bekezdésének összetett mondata adja meg e kérdésre is a választ annyiban, hogy a végrehajtható okirat kiállítására jogosult bíróság vagy a végrehajtást foganatosító bíróság dönt a jogutódlás kérdésében.

Ez az jelenti, hogy a bíróság végzést hoz a jogutódlás kérdésében oly módon, hogy megállapítja, a végrehajtandó határozat szerinti jogosultnak, illetve kötelezettnek ki a jogutódlja az adott végrehajtási ügy keretei között.

A jogutódlás kérdése úgy merül fel a leggyakrabban, hogy eleve a magát jogutódlának tekinthető fél nyújt be a bírósághoz végrehajtás elrendelése iránti kérelmet, azaz az eljárásban a végrehajtást kérő mint fél a pozíciója.

¹BDT2000. 156.

Ilyen esetben a bíróság a kérelem vizsgálatakor nyomban észleli, hogy nem a végrehajtandó határozatban, okiratban szereplő fél nyújtott be kérelmet, és amennyiben a kérelmében nem jelöli meg, hogy az eredeti jogosult jogutódlásának megállapítását kéri, úgy a bíróságnak fel kell hívnia hiánypótlásra, és arra, hogy jelölje meg, mire alapítja kérelmét, továbbá csatolja a jogutódlására vonatkozó bizonyítékokat, vagy indítványozzon erre bizonyítást. Ha ez a hiánypótlás eredményre nem vezet, a bíróság érdemi okból megtagadja a végrehajtás elrendelése iránti kérelmet a Vht. 19. § (1) bekezdése alapján, mint teljesen alaptalan kérelmet. Bár a Vht. 19. § (1) bekezdésének alkalmazásánál fő szabályként azt vizsgálja a bíróság, hogy a végrehajtás általános feltételei fennállnak-e - azaz a végrehajtandó határozat kötelezést (marasztalást) tartalmaz-e, az jogerős vagy előzetesen végrehajtható-e és a teljesítési határidő letelt-e, - formálisan arra következtetésre jutnánk, hogy ezek a feltételek fennállnak, e vizsgálatot abból a szempontból is le kell folytatni, hogy a végrehajtást kérő vonatkozásában, vele összefüggésben fennállnak-e ezek az előkérdések. Mivel a jogutódlás megállapítása iránti kérelem hiányában, illetve a hiánypótlás nem teljesítése miatt nem, a végrehajtás elrendelését meg kell tagadni.

Tekintettel arra, hogy ebben az esetben nem a végrehajtási eljárás folyamatban léte alatt következik be a változás az eredeti jogosult személyében, hanem eleve végrehajtást kérőként nyújtja be kérelmét a jogutód, felmerül az az 1881. évi LV. törvény szabályrendszerére és a Pp.-nek ugyancsak az eljárás folyamatban léte alatt bekövetkezett, a felek személyében történt változás esetén végzéshozatalt igénylő eljárásrendjére vonatkozó rendelkezéseire figyelemmel nem megalapozatlanul a kérdés: Miért kell dönten a jogutódlás kérdéséről külön, ha a végrehajtást kérő gyakorlatilag a jogutód, és miért nem elegendő az, hogy a bíróság a végrehajtás elrendelésével, melyet előfeltételez a jogutódlás vizsgálata, egyben (implicit módon) megállapítaná a végrehajtást kérő személyében bekövetkezett jogutódlást?

Csupán azzal tudom alátámasztani a külön végzés meghozatalának indokoltságát, hogy a Vht. 39. § (1) bekezdése erről rendelkezik.

A jogutódlás megállapítása iránti kérelem nélkül előterjesztett végrehajtás elrendelése iránti kérelem továbbá a Vht. 9. § alapján alkalmazandó új Pp. 176. § (1) bekezdésének g) pontja alkalmazását veti fel: azaz, hogy megállapítható, hogy az eljárást nem a jogszabályban erre feljogosított személy indítja. A helyes megoldást (azaz a kérelem érdemi okból történő megtagadását) - véleményem szerint - alátámasztja az új Pp. felhívott rendelkezéséből kiindulva a keresetösségi jog és a keresetindítási jog

elhatárolása. A keresetindítási jogosultság hiánya, mely az új Pp. 176. § (1) bekezdésének g) pontja szerint a keresetlevél érdemi vizsgálat nélküli, formális okból történő visszautasítását eredményező ok, azt az esetkört jelenti, amikor jogszabály határozza meg, hogy bizonyos tárgy szerinti pert ki indíthat meg. Ha egy adott jogviszonyban nem jogszabály által meghatározott a perindításra jogosult személyek köre, azaz a keresetindítási jog nem csak jogszabályban meghatározott személyt vagy személyeket illethet meg, akkor a bíróság érdemben dönt arról, hogy a pert megindító személynek keresetőségi joga van-e, vagyis alapos-e a keresete, és amennyiben nem, ítélettel (érdemi határozattal) a keresetet elutasítja. Ezen analógia mentén, amennyiben a végrehajtást kérő és a Vht. 13. §-ának megfelelő végrehajtandó határozat közötti „kapcsolat” hiányzik, azt érdemben kell megállapítania a bíróságnak, azaz a kérelmet meg kell tagadnia.

Felmerül továbbá a kérdés a Vht. 12. § (2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel, hogy a jogi képviselővel eljáró fél hiányos kérelmét - e tekintetben a jogutódlásra vonatkozó kérelem nélkül előterjesztett kérelmet - a bíróság visszautasíthatja-e érdemi vizsgálat nélkül?

Álláspontom szerint nem mellőzhető a jogi képviselővel eljáró fél hiánypótlásra való felhívása. A Vht. 12. § (2) bekezdése ugyanis csak a formai okból hiányos kérelem esetén teszi lehetővé és egyben kötelezővé is az érdemi vizsgálat nélküli visszautasítást jogi képviselővel eljáró félnél, de ahogyan a fentiekben kifejtettem, a jogutódlás kérdése érdemi vizsgálatot igényel, mely a kérelem megtagadásához is vezethet, így a jogi képviselővel eljáró felet is fel kell hívni hiánypótlásra, azaz a jogutódlás iránti kérelem előterjesztésére azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha azt elmulasztja, a bíróság a kérelmet megtagadja.

Amennyiben viszont a feltételek fennállnak ahhoz, hogy a bíróság vizsgálni tudja a jogutódlás bekövetkeztét, a bíróságnak a vizsgálata eredményéről végzést kell hoznia: ez szólhat tehát a jogutódlás megállapításáról vagy a jogutódlás megállapítása iránti kérelem (érdemi) visszautasításáról is.

A bíróság jogutódlás kérdésében hozott határozata ellen fellebbezésnek van helye.

Ennek különösen azért van jelentősége, mert a döntés jogerőre emelkedését meg kell várni ahhoz is, hogy ha megállapításra kerül, akkor a bíróság kiállíthassa a végrehajtható okiratot, és ahhoz is, hogy ha a jogutódlás megállapítása iránti kérelem visszautasításra kerül, akkor a bíróság azon okból, hogy a végrehajtást kérő nem jogutódja az eredeti jogosultnak, megtagadhassa a kérelmet.

Mivel tehát a jogutódlás kérdésében való döntés jogerőre emelkedése előtt a végrehajtás elrendelése iránti kérelemről nem lehet érdemben döntést hozni, ugyanakkor a jogutódlás kérdésében hozott döntés ellen a Vht. 224. § (1) bekezdése értelmében alkalmazandó Pp. szabályai szerint mindkét fél, és - mint érdekelt - a jogelőd számára is biztosítani kell a jogorvoslat lehetőségét, egy fellebbezés folytán induló másodfokú eljárás befejezéséig eltelő időintervallumra figyelemmel fennáll a vagyontárgyak kielégítési végrehajtás alóli elvonásának veszélye, hiszen a jogutódlásról, így arról, hogy a végrehajtás elrendelését kezdeményezték, az adós még a végrehajtható okirat kiállítása előtt tudomást szerez. Ismerek olyan álláspontot, miszerint ez a helyzet nem kompatibilis a Vht. egyéb rendelkezéseiből fakadó azon elvvel, hogy az adós csak a végrehajtás foganatosításának megkezdésekor szerezzen tudomást a végrehajtásról, de álláspontom szerint nem kerülhető meg az adós jogorvoslati lehetőségének biztosítása. Bár a jogerős végrehajtható határozat végrehajtás elrendelése iránti kérelem benyújtása előtti nem teljesítése kétséget támaszt az adós önkéntes teljesítési szándéka felől - adott esetben a jogutódlásról szóló döntésről értesülés is ösztönözheti az adóst az önkéntes teljesítésre még a végrehajtás elrendelése előtt, illetve ha az eredeti jogosult vagy a jogutód végrehajtást kérő lenne rosszhiszemű, akkor az adósnak lehetősége van felkészülni a végrehajtás elrendelése esetén a védekezésre, a jogi eszközök mielőbbi igénybevételére.

Hangsúlyozni kívánom, amennyiben a jogutódlás (bár az egyes eseteit a későbbiekben tárgyalom) élők között következik be (pl. engedményezéskor), akkor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jogutódlás kérdésében hozott végzés ellen a jogelőd számára is biztosítani kell a jogorvoslat lehetőségét, részére is kézbesíteni kell a bírósági határozatot. A Vht. 9. §-a és 224. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó új Pp. 365. § (5) bekezdése szerint ugyanis a feleken kívül (akik ez esetben a jogutód és egyben végrehajtást kérő, valamint az adós) a határozat ellen fellebbezhet az is, akire nézve a határozat rendelkezést tartalmaz, a rendelkezés reá vonatkozó része ellen. Az élők közötti jogutódlás esetén a határozat rendelkezést tartalmaz arról, hogy kinek ki a jogutódja, így a jogelődre vonatkozóan nyilvánvaló a rendelkezés, ebből fakadóan a fellebbezési lehetőség is megilleti a jogelődöt.

Az az eset is előfordul, hogy még a végrehajtható okirat kiállítása előtt a végrehajtást kérő, aki azonos az eredeti jogosulttal, nem az eredeti kötelezettel szemben kéri a végrehajtható okirat kiállítását.

Ezesetben a döntéshozatal ugyanazt az eljárásrendet igényli, mint amikor a végrehajtást kérő a jogutódja az eredeti jogosultnak. Ekkor viszont meglátásom szerint még kevésbé vitatható, hogy az adós (akit a kötelezett jogutódjaként nevez meg a végrehajtást kérő) is értesüljön és fellebbezhessen

a jogutódlás kérdésében hozott döntés ellen még a végrehajtható okirat kiállítása előtt.

A gyakorlatban élők közötti jogutódlás esetén előfordult, hogy a követelés eredeti jogosultja jelentette be a végrehajtást kérő személyében történt jogutódlás megállapítása iránti kérelmet. A gyakorlati megoldás az volt, hogy a bíróság megkereste a megnevezett jogutódot, kívánja-e a jogutódlás megállapítását. Az eset már a végrehajtás foganatosításakor történt, de felmerülhetne a végrehajtás elrendelését megelőzően is. Ez utóbbi esetben a jogutódlás megállapítása iránti kérelem egyben a végrehajtás elrendelése iránti kérelemnek is minősülne, így nyilvánvalóan nem mellőzhető a jogutód nyilatkozatának beszerzése. Amennyiben az elmarad vagy nem kéri a jogutódlásának megállapítását az érintett, kérdés, hogy el kell-e bírálni a jogutódlás megállapítása iránti kérelmet, illetve végrehajtható okirat kiállítása iránti kérelem fenntartásáról kell-e nyilatkoztatni a végrehajtást kérőt. Ez felveti annak a problematikáját, hogy a jogutódlás megállapítható-e abban az esetben is a végrehajtást kérő személyében, amennyiben azt a jogutód nem kéri? Azaz elő kell-e terjesztenie a végrehajtást kérő személyében történő jogutódlás megállapítása iránti kérelmet a jogutódnak is? Amennyiben pedig a jogutód nem terjeszt elő ilyen kérelmet, de a jogelőd igen, akkor a bíróság megállapíthatja azt vagy ez hivatalbóli megállapítást jelent-e és van-e erre a bíróságnak hatásköre?

Álláspontom szerint a végrehajtás elrendelése előtt kizárólag a jogutód ez irányú kérelme esetén lehet megállapítani vagy vizsgálni egyáltalán a jogutódlást. Meglátásom szerint, miután a végrehajtási eljárás egy sajátos nemperes eljárás, itt is érvényesül az eljárás megindításának a kérelmező akaratától függő sorsa. Miután adott esetben a végrehajtást kérő, vagyis az eredeti jogosult helyébe lépő jogutód lesz a végrehajtást kérő, amennyiben ő nem kívánja a jogutódlásának a megállapítását, az egyben a végrehajtási eljárás megindításának akadályát is képezi. A Vht. 11. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a bíróság a végrehajtható okiratot a végrehajtást kérő kérelmére állítja ki. Amennyiben a jogutód kérelme nélkül megállapítaná a bíróság a végrehajtást kérő személyében történő jogutódlást, úgy gyakorlatilag a bíróság döntene kérelem nélkül a végrehajtás megindításáról. Miután a Vht. 9. § utal a Pp.-re, mint a Vht.-ban nem szabályozott kérdések esetén alkalmazandó háttérjogszabályra, az új Pp. 1.§ (2) bekezdésében és 2. § (2) bekezdésében rögzített alapelveiből is azt a következtetést lehet levonni, hogy kérelem hiányában nem állapítható meg a jogutódlás. Az új Pp. 1. § (2) bekezdése szerint ugyanis a bíróság az e törvény hatálya alá tartozó jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. A Pp. 2. § (2) bekezdése pedig arról rendelkezik, hogy a bíróság a felek által előterjesztett

kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. Az új Pp. 241. § (1) bekezdésének a) pontja értelmében, amennyiben a felperes eláll a keresetétől, a bíróság megszünteti az eljárást. Ebből analógiát vonva, amennyiben a végrehajtást kérő helyébe lépő jogutód nem kívánja a végrehajtás elrendelését, úgy a bíróság hivatalból nem dönthet a jogutódlásról, ha azt csupán a jogelőd kéri és bár a rendelkezésre álló adatokból megállapítható, hogy a jogutódlás anyagi háttere lezajlott.

Ettől bonyolultabb állást foglalni a már foganatosítás alatt lévő végrehajtás alatt a végrehajtást kérő halálának bekövetkezése esetén, amennyiben örököse, különösen ha több örököse van az elhunytak, és a lehetséges jogutódok nem kérik a jogutódlásuk megállapítását, vagy például az örökösök között van olyan is, aki a tartozást elengedné. Felmerül a kérdés, hogy ez esetben a bíróságnak a rendelkezésére álló adatok alapján meg kell-e állapítani a végrehajtást kérő személyében történt jogutódlást, vagy ez ellentétben állna a kérelemhez kötöttség elvével?

Véleményem szerint ebben az esetben indokolható csak a jogutódlásnak a kvázi hivatalbóli megállapítása, melyre a Vht. 39. § (1) - (2) bekezdéseiben és (6) bekezdésében foglaltakból, illetve abból fakadóan is lehet következtetni, hogy a Vht. nem szabályozza azt, hogy a végrehajtást kérő halála esetén csak a jogutódok kérelmétől függene a jogutódlás kérdésében a döntéshozatal. A Vht. 39. § (1) bekezdése ugyanis a fél változásához köti a döntéshozatalt, illetve a Vht. 39. § (6) bekezdése csak arra az esetre tartalmaz rendelkezést, ha a végrehajtást kérő jogutódja ismeretlen, illetve a Vht. 39. § (2) bekezdése szerint a végrehajtónak bármelyik fél megváltozásáról is szerez tudomást, be kell, hogy terjessze az ügyet a végrehajtást foganatosító bírósághoz. Mindezen érvek mellett a Vht. a végrehajtás szünetelése, megszüntetése, korlátozása, felfüggesztése esetei között sem szabályozza a végrehajtást kérő halála és a jogutódok jogutódlás megállapítása iránti kérelmének hiányát, amely egyébként felmerülhetne az új Pp.-nek a felperes halála (megszűnése) eljárásjogi következményire tekintettel. A jogutódok végrehajtás folytatása iránti szándéka így majd csak a jogutódlásuk megállapítása után érvényesülhet, mely vezethet a végrehajtás szüneteléséhez - Vht. 52. § c) pontja alapján az eljárásban való közreműködés megtagadásával, vagy e) pontja szerint a végrehajtási költségek előlegezésének hiányában, illetve megszüntetéséhez - a Vht. 55. § (1) bekezdésének a) pontja alapján előterjesztett kérelemre.

Álláspontom szerint azonban a végrehajtásnak a Vht. 56. § (1) bekezdése szerinti korlátozása az örökös - jogutód jognyilatkozatára figyelemmel sem merülhet fel, hiszen a végrehajtást korlátozására csak akkor kerülhet sor, ha a bíróság közokirat alapján megállapítja, hogy a végrehajtandó határozatot

jogerős határozat hatályon kívül helyezte, illetőleg megváltoztatta vagy jogerős bírósági határozat - ide nem értve a végrehajtás megszüntetési (korlátozási) perben hozott jogerős határozatot - megállapította, hogy a végrehajtási záradékkal ellátott okiratba foglalt követelés érvényesen nem jött létre.

Tekintettel arra, hogy öröklés esetén, illetve az örökös jognyilatkozata a végrehajtandó határozaton vagy a végrehajtási záradékkal ellátott okiratba foglalt követelés létrejöttén nem változtat, meglátásom szerint a helyes megoldás csak az lehet, ha az örökösök - akik jogutódjai lehetnek a végrehajtást kérőnek - jogutódlását megállapítja a bíróság és ezután a szándékuktól, kérelmüktől függően folytatódik a végrehajtás foganatosítása vagy abbamarad.

A fél örökösére kifejtett álláspontomat a jogi személy jogutódlással történő megszűnésére is irányadónak gondolom.

Azon kérdésre, amennyiben a végrehajtást kérő benyújtja a végrehajtás elrendelése iránti kérelmét, de azonnal kéri azt is, hogy állapítsa meg a személyében bekövetkezett jogutódlást a bíróság, de a jogutód azt nem kéri, véleményem szerint a következők szerint kell eljárni: A megjelölt jogutód jogutódlás megállapítása iránti kérelmének hiányáról tájékoztatni kell a végrehajtást kérőt, nyilatkoztatni arról, hogy a végrehajtás elrendelése iránti kérelmét fenntartja-e és amennyiben nem, úgy az eljárást meg kell szüntetni, a jogutódlás kérdésében nem kell döntést hozni, illetve e kérdésben való döntéshozatal mellőzésének okára a végzés indokolásában kell kitérni.

Az öröklés témaköre vetíti elő, hogy vajon a jogutódlást megállapító végzésben rendelkezni kell-e arról, hogy milyen terjedelemben válik a jogutód a jogelőd végrehajtást kérőnek a jogutódjává?

Véleményem szerint, ha egyetlen jogutód van, és a végrehajtandó határozatba foglalt követelés egészére nézve megállapítható, hogy arra jogosult, ha nem mondja ki konkrétan a bírósági határozat, hogy milyen követelésnek, milyen részében jogutódja a végrehajtást kérő, jogszabályt nem sért. Ha azonban több jogutód van, vagy csak a követelés egy részére való jogosultsága állapítható meg, akkor minden esetben rendelkezni kell konkrétan arról, hogy milyen követelésnek milyen mértékben jogutódja a végrehajtást kérő.

Az adós személyében bekövetkező jogutódlás megállapításánál véleményem szerint semmikor sem mellőzhető, hogy mely kötelezettség tekintetében és milyen mértékben áll fenn a jogutódlás, ennek

rögzítése hiányában ugyanis olyan követelés is végrehajtásra kerülhetne, amelyre a jogutód felelőssége nem terjed ki. Öröklés esetében ugyanis a hagyaték tárgyaival és hasznaival felel a jogelőd tartozásaiért, egyéb vagyonára nem lehet végrehajtást vezetni.²

A Vht. 39. § (1) bekezdésének azon része, mely gondolatjelbe helyezi, hogy a bíróság „szükség esetén a felek és a jogutódok meghallgatása és bizonyítás után” dönt a jogutódlás kérdésében, csupán arra ad lehetőséget, hogy amennyiben okirati bizonyítékok rendelkezésre állnak, nem szükséges a feleket és a jogutódokat meghallgatni a döntéshozatalhoz. Ezzel ellentétesen, a BH2003. 200 számon közzétett eseti döntésében a Kúria jogelődjeként eljáró Legfelsőbb Bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy „amennyiben a bíróság a felek meghallgatása nélkül hozza meg döntését, határozata jogszabályt sért”. Meglátásom szerint ez a döntés meghaladottá vált, illetve általánosságban nem lehet iránymutató, miután a közokiratba foglalt tények vagy egy eredeti teljes bizonyító erejű magánokirat, vagy annak közjegyző által hitelesített másolata kellő bizonyítékul szolgálnak a jogutódlás megállapításához. A BH-ban foglalt esetben „a fellebbezésben előadottak tükrében vált” az elsőfokú határozat jogszabálysértővé, és mivel a megváltoztatásához szükséges adatok nem voltak megállapíthatók, utasította az elsőfokú bíróságot új eljárásra a Legfelsőbb Bíróság oly módon, hogy az új eljárásban a felek meghallgatását tette kötelezővé.

Adott esetben a bíróság által a cégjegyzékből beszerezhető adatok is, vagy jogszabályban meghatározott jogutódlás esetén a jogszabály rendelkezései is kétséget kizáróvá teszik a jogutód személyét, így ez esetben is felesleges - véleményem szerint - a felek, illetve a jogelődök és a jogutódok meghallgatása.

3. Hatáskör a jogutódlás kérdésében való döntéshozatalra

Ugyancsak a Vht. 39. § (1) bekezdése adja meg a választ arra a kérdésre, hogy a jogutódlás kérdésében melyik bíróság hoz döntést.

Amennyiben a végrehajtást kérő vagy az adós személyében a végrehajtható okirat kiállítása előtt áll be a változás, akkor a végrehajtható okirat kiállítására jogosult bíróság dönt a jogutódlás kérdésében.

² BH2002. 272

A végrehajtható okiratokat a Vht. 10. §-a sorolja fel. A Vht. 15-16. §-ai, 20. §-a, 24. §-a pedig az egyes végrehajtható okiratok kiállítására hatáskörrel rendelkező bíróságot, így a jogutódlás kérdésében is eljáró bíróságokat jelöli ki.

Ha azonban a változás akkor derül ki, amikor a végrehajtás elrendelésére már sor került, akkor a végrehajtást fogatosító bíróság dönt a jogutódlás kérdésében.

Végrehajtást fogatosító bíróságnak a Vht. 225. § (6) bekezdése értelmében azt a bíróságot kell tekinteni, amely mellé az önálló bírósági végrehajtót kinevezték, illetve azon törvényszék székhelye szerinti járásbíróságot, amely törvényszékre a törvényszéki végrehajtót kinevezték.

A hatáskört azonban nem ahhoz kell kötni, hogy milyen időpontban következett be ténylegesen a jogutódlás, hanem ahhoz, hogy az mikor derült ki. Így ha már a végrehajtás elrendelése előtt bekövetkezett ugyan a jogutódlás, de arra nem derült fény a végrehajtható okirat kiállítása előtt, hanem csak azt követően, akkor is a végrehajtást fogatosító bíróság dönt a jogutódlás kérdésében, nem a végrehajtást elrendelő, vagyis nem a végrehajtható okirat kiállítására jogosult bíróság.

Bár a Vht. 39. § (1) bekezdéséből levezethető, mely bíróság rendelkezik hatáskörrel, a gyakorlatban azonban a már elrendelt végrehajtást követően felmerülhet a végrehajtást fogatosító bíróság illetékességének kérdése, tekintettel arra, hogy alapesetben az adós lakóhelye, székhelye szerinti végrehajtónak kell megküldeni a végrehajtható okiratot a végrehajtás fogatosítása érdekében, így tehát az adós székhelye, lakóhelye alapján állapítható meg az illetékes végrehajtást fogatosító bíróság [Vht. 32. § (1)-(2) bekezdés]. Kérdés azonban, amennyiben jogutódlás folytán az adós személyében változás áll be, úgy a végrehajtást fogatosító bíróságnak az új adós lakóhelye, székhelye szerinti bíróságot vagy a már eljárt végrehajtó székhelyéhez igazodó bíróságot kell tekinteni?

Álláspontom szerint a kérdés megválaszolásához a Vht. 9. § alapján alkalmazandó új Pp. 30. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésből célszerű kiindulni, mely szerint a bíróság illetékességének megállapításánál a keresetlevél beadásának időpontja irányadó. E rendelkezést megfelelően alkalmazva azt a következtetést lehet levonni, hogy a jogutódlás megállapítása kérdésében szükségszerűen az eredetileg eljáró végrehajtó székhelye szerinti végrehajtást fogatosító bíróság az illetékes. A jogutódlás megállapítását követően, véleményem szerint az „új” adós székhelye, lakóhelye nem alapíthatja meg más bíróság illetékességét, hiszen a már elrendelt végrehajtás során a végrehajtás fogatosítására illetékes végrehajtó személye sem változik.

De hogyan derülhet ki a jogutódlás bekövetkezése?

Egyrészt a felek, illetve jogelődök vagy jogutódok kérelme alapján, másrészt a végrehajtó is észlelheti, amint a végrehajtható okiratot nem tudja kézbesíteni a típusától függően valamelyik félnek (pénzkövetelés végrehajtására szolgáló végrehajtási lapot csak az adósnak kézbesíti a végrehajtó, de a meghatározott cselekmény végrehajtására szóló végrehajtási lapot az adósnak és a végrehajtást kérőnek is a végrehajtó kézbesíti [Vht. 172. § (2) bekezdés]), annak halála vagy megszűnése miatt, vagy már a foganatosítás során jut a végrehajtó tudomására valamelyik fél halála. A végrehajtást kérő például kérheti, hogy az egyes végrehajtási cselekményeknél jelen lehessen, és ekkor a végrehajtónak értesítenie kell [Vht. 38. §].

A Vht. 39. § (2)-(6) bekezdései határozzák meg azokat a teendőket, amelyek azzal függenek össze, ha a végrehajtó szerez tudomást a felek személyében történt változásról.

A Vht. 39. § (2) bekezdése mintegy főszabályként rögzíti, hogy a végrehajtónak be kell terjesztenie az ügyet a végrehajtást foganatosító bírósághoz.

Ebben az esetben csak látszólagos a végrehajtás foganatosításának akadálya, legfeljebb időben merül fel az akadály, ugyanis a végrehajtási ügy folyamatban marad, csak nem a végrehajtónál, hanem a bíróságon folyik addig, amíg a jogutód megállapítására jogerősen sor nem került. Tényleges akadály csak akkor merül fel, ha a bíróság felfüggeszti a végrehajtást, a Vht. 48. § (3) bekezdése alapján az adós kérelmére, de erre csak gondos mérlegelés alapján van lehetősége a végrehajtást foganatosító bíróságnak.³

A Vht. 39. § (3) bekezdése egy kivételt teremt a (2) bekezdés alól, ugyanis, ha a végrehajtó még a végrehajtás foganatosítása előtt tudomást szerez az adós haláláról, akkor erről tájékoztatnia kell a végrehajtást kérőt és csak akkor kell betérjesztenie az ügyet a végrehajtást foganatosító bírósághoz, ha a végrehajtást kérő kéri a jogutódlás megállapítását. Amennyiben a végrehajtást kérő ilyen kérelmet nem terjeszt elő, akkor az a Vht. 52. § b) pontja értelmében a végrehajtás szünetelését eredményezi. A végrehajtó erről a Vht. 53. § (1) bekezdése szerint jegyzőkönyvet vesz fel, melynek másolatát megküldi a végrehajtást kérőnek. A végrehajtást ez esetben csak akkor lehet folytatni, ha a végrehajtást kérő előterjeszti a jogutódlás megállapítása iránti kérelmet - erről a Vht. 54. § (1)

³ BH2011. 106.

bekezdésének b) pontja rendelkezik. A végrehajtás szünetelése alatt azonban bekövetkezhet a végrehajtási jog elévülése, amely végső soron a végrehajtás foganatosításának - legalábbis ezen eljáráson belüli - végleges akadályát jelentheti.

A Vht. 39. § (4) bekezdése értelmében, ha a végrehajtó a végrehajtás foganatosításakor szerez tudomást az adós haláláról, és az adós hagyatékában végrehajtás alá vonható vagyontárgy van, akkor tovább folytatja a foganatosítást, az ismeretlen jogutód részére ügygondnokot rendel és egyidejűleg beterjeszti az ügyet a végrehajtást foganatosító bírósághoz. Ezeket a szabályokat annyival egészíti ki a Vht. 39. § (5) bekezdése, hogy ha a foganatosítás során foglalásra kerül sor, akkor a lefoglalt vagyontárgyat csak a bíróság döntése után és a bíróság döntésétől függően értékesítheti a végrehajtó, kivéve a romlandó dolgot, mert az azonnal értékesíteni kell.

A Vht. 39. § (6) bekezdése azt az esetet szabályozza, amikor a végrehajtó a végrehajtást kérő haláláról szerez tudomást, és ha a végrehajtást kérő jogutódja ismeretlen, ekkor a behajtott összeget a végrehajtónak bírósági letétbe kell helyeznie.

5. A jogutódlás tipikus esetei a bírósági gyakorlatban

Mindenekelőtt fontos szem előtt tartani, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2003. évi V. törvény (a továbbiakban: Új Ptk.) hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Új Ptké.) 1. § szerint, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az Új Ptk.-t a hatálybalépését követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megtett jognyilatkozatokra kell alkalmazni.

Ebből következőleg bármilyen jogutódlást eredményező polgári jogügylet vizsgálata során figyelemmel kell lenni arra, hogy a jogviszony az Új Ptk. hatályba lépését követően keletkezett-e, mert ha nem, akkor a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Régi Ptk.) rendelkezéseit kell alkalmazni a jogutódlás kérdésében való döntéshozatalkor.

Csak ha a hitelek hosszú tartamára gondolunk, vitathatatlan, hogy a Régi Ptk.-t még hosszú ideig „használniuk” kell a jogalkalmazóknak.

5.1. Élő személyek közötti jogutódlás

a) Láncolat

Sok esetben a jogutódlás nem csupán egy okirat alapján állapítható meg, hanem több alkalommal bekövetkező jogutódlás végén lép fel a jogutód. Ekkor a jogutódlás megállapításáról szóló végzés rendelkező részében csupán az utolsó jogutód személyét kell megállapítani, de a végzés indokolásában végig kell vezetni a jogutódlási láncolatot és annak megállapításához előtte be kell szerezni valamennyi, e láncolatot bizonyító okiratot. A jogutódlásról szóló határozatot pedig kézbesíteni kell - a fellebbezési lehetőség biztosítása érdekében - valamennyi érintett, az utolsót megelőző jogutódnak is.

b) Engedményezés

Magánszemélyek vagy jogi személyek egymás között kötött jogüggyellett a követelés jogosultjává válhatnak engedményezés útján.

Az engedményezés, mint jogutódlást eredményező jogügylet vizsgálatakor figyelemmel kell lenni arra, hogy a BH2006. 286. számú eseti döntés szerint az engedményezésre vonatkozó megállapodásnak nem kell ugyanolyan alakszerűségi követelményeknek megfelelnie, mint az engedményezést tárgyát tartalmazó okiratnak.

Az engedményezés kapcsán a Régi és az Új Ptk. is előírja, hogy a kötelezettet értesíteni kell az engedményezésről, ez az értesítés azonban a bíróság előtti jogutódlás megállapíthatósága szempontjából a bírósági gyakorlat szerint irreleváns tényező. [Régi Ptk. 328. § (3) bekezdés, Új Ptk. 6:197. § (1) bekezdés]

c) Önálló zálogjog

A Régi Ptk. alapján volt lehetőség önálló zálogjog alapítására, melynek engedményezése az Új Ptk. rendelkezésein is alapulhat.

d) Hitelezőre engedményezés felszámolási eljárásban

Felszámolási eljárás során a felszámoló a zárómérlegben szereplő, jogerős határozaton alapuló, be nem hajtott követelést a hitelezőre engedményezheti. Ekkor a hitelező végrehajtást kérőként jogosult fellépni a felszámolt gazdasági társaság jogutódjaként a felszámolási eljárásban bejelentett hitelezői igénye erejéig. Ebben az esetben a bíróság megállapítja a végrehajtást kérő személyében bekövetkezett jogutódlást, és az egyéb feltételek megléte esetén kiállítja a végrehajtható okiratot.⁴

e) Munkáltató jogutódlása

A munkaügyi jogvitán alapuló jogerős bírósági határozat meghozatala után bekövetkezhet a munkáltató személyében változás, melyet a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Új Mt.) hatályba lépése előtt hatályban volt, a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Régi Mt.) oly módon szabályozott, hogy azt megállapíthatja jogszabály, illetve megvalósulhat a munkáltató anyagi, illetve nem anyagi erőforrásai elkülönített, szervezett csoportjának (például gazdasági egység, üzem, üzlet, telephely, munkahely, illetve ezek része) a további működtetés, illetve az újbóli beindítás céljából, e törvény hatálya alá tartozó szervezet vagy személy számára történő, megállapodáson alapuló átadása és átvétele, így különösen adásvétel, csere, bérlet, haszonbérlet, illetve gazdasági társaságba való belépés vagyonbevitel révén. [Régi Mt. 85/A. § (1) bekezdés]

A Régi Mt. 85/A. § (2) bekezdése szerint jogutódlás esetén

a) az annak időpontjában fennálló munkaviszonyból származó, továbbá

b) amennyiben a jogutódlással a jogelőd megszűnik, az *a)* pontban foglaltakon túlmenően a már megszűnt munkaviszonyból származó

jogok és köteleességek a jogutódlás időpontjában a jogelődről a jogutód munkáltatóra szállnak át.

A Régi Mt. 85/A. § (4) bekezdése kimondta, hogy a jogelőd munkáltató a munkavállalóval szemben, a jogutódlás időpontját megelőzően keletkezett kötelezettségeikért - az igénynek a jogutódlás

⁴ BDT2008. 1752.

időpontját követő egy éven belüli érvényesítése esetén - a jogutód munkáltatóval egyetemlegesen felelős.

5.2. Halál vagy megszűnés

a) Öröklés vagy jogi személy jogutódlással való megszűnése

Magánszemélynek az örököse lehet a jogutódja, míg a jogi személy jogutódlással is megszűnhet, átalakulással, egyesülés (összeolvadás vagy beolvadás), illetőleg szétválás (különválás vagy kiválás, illetőleg beolvadásos különválás vagy beolvadásos szétválás) útján. [Új Ptk. 3:39. §, 3:44. §, 3:45. §]

Jogi személy létesítéséhez a jogszabály meghatározza, hogy a cégjegyzékbe történő bejegyzés vagy más közhiteles nyilvántartásba való bejegyzés szükséges, amelyeknek megtörténte ingyenesen hozzáférhető adatbázisok útján az internetről ellenőrizhetőek, így véleményem szerint a jogi személy jogutódlással történő megszűnésekor hivatalból lehet ezekre támaszkodni, szükségtelen okiratot bekérni a jogutódlás megállapítását kérelmezőtől.

A magánszemély halála utáni jogutódlást alapvetően az öröklési jog szabályai határozzák meg, ahogyan arról fentebb már említettem figyelemmel kell lenni arra is, hogy milyen mértékben lehet felelős az örökös az elhunyt magánszemély tartozásaiért. Abban „mindkét” Ptk. azonos, hogy az ember halálával hagyatéka mint egész száll át az örökösre. [Régi Ptk. 598. § , Új Ptk. 7:1. §]

Az örökös a hagyatéki tartozásokért ugyanakkor csak a hagyatéka tárgyaival és azok hasznáival felel. [Új Ptk. 7:96. § (1) bekezdés, Régi Ptk. 679. § (1) bekezdés] A hagyatéki tartozások között vannak az örökös tartozásai is. [Új Ptk. 7:94. § (1) bekezdés, Régi Ptk. 677. § (1) bekezdés]

Tekintettel arra, hogy a jogerős hagyatékátadó végzéssel adja át a közjegyző a hagyatékot az örökösnek, illetve örökösöknek, a bíróságnak a jogutódlást a jogerős hagyatékátadó végzésre való utalással lehet megállapítani.

b) Jogszabályon alapuló jogutódlás

Véleményem szerint a Kúria fentebb már hivatkozott - BDT2000. 259. számú eseti döntésben rögzített - álláspontja alapján az egyik legvitathatóbb eset a végrehajtási eljárásban az, amikor jogszabály határozza meg a jogutódlást, azonban a jogutódlás kérdésében való döntéshozatal ekkor sem mellőzhető. Tekintettel arra, hogy közigazgatási szerv megszűnéséről és annak jogutódlásáról jogszabály rendelkezik, a jogutódlás kérdésében való döntéshozatalnál bizonyíték értékelésére, mérlegelésre nincs szükség, hiszen más nem lehet a jogutód, mint amit a jogszabály kijelöl. Ebből a szempontból különösképpen vitatható továbbá a Kúriának a BH2003.200. számú eseti döntésben rögzített azon álláspontja, mely szerint a bíróság csak abban az esetben hozhat jogutódlást megállapító döntést, amennyiben bizonyítást vesz fel. Tekintettel arra, hogy adott esetben jogszabály állapítja meg a jogutód kilétét, a bizonyítás fogalmilag kizárt.

A gyakorlatban számos esetben talákoztam olyan végrehajtási kérelemmel, amelyet már a jogutód közigazgatási szerv terjesztett elő, és egyben nem kérte a jogutódlásának a megállapítását.

Az eseti döntésekre és a Vht. 39. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel nem tudtam elkerülni a közigazgatási szerv - régi Pp. szerint elutasítás terhe melletti - felhívását arra, nyilatkozzon arról, kéri-e a jogutódlásának a megállapítását. Az előttem folyt ilyen ügyekben nem maradt el a közigazgatási szerv nyilatkozattétele, annak hiányában azonban a kérelem megtagadásáról kellett volna határozatot hoznom annak ellenére, hogy a jogszabályból a jogutód kiléte meghatározható lett volna.

Árnyalja az eljárásjogi „lépésnéyszert” a Kúria 7/2014. (XI.25.) KMK véleményben fogalt azon álláspontja, mely szerint, ha közigazgatási perben az a közigazgatási szerv, amely a felülvizsgálat alatt álló közigazgatási határozatot hozta, megszűnik, akkor a felek ez irányú kérelme és nyilatkozatuk tartalmára tekintet nélkül a bíróságnak, ha a jogszabályi rendelkezésekből meg tudja állapítani a jogutód közigazgatási szervet, meg kell állapítania az alperesi oldalon a jogutódlást és ha a jogelőd közigazgatási szerv nem szűnt meg, akkor a perből való elbocsátásáról is határoznia kell. Ez a végzés azonban mindenképpen fellebbezhető végzés, és mivel a végrehajtási eljárásban a jogutódlásról való döntés is jogorvoslattal támadható - a végrehajtás sajátosságára figyelemmel nem mellőzhető egyrészt a jogutódlásra vonatkozó kérelem beszerzése és a jogutódlás megállapítása a közigazgatási szerv jogszabály által rendezett jogutódlása esetén sem.

5.3. A jogutódlás kizártsága

a) Örökös hátrahagyása nélkül vagy jogutód nélküli megszűnés

A bíróság nem tud jogutódlást megállapítani, amennyiben a jogi személy jogutód nélkül szűnik meg vagy a magánszemély örökös hátrahagyása nélkül hal meg.

A jogi személy jogutód nélküli megszűnése a végrehajtás elrendelésének vagy folytatásának akadályát jelenti ugyan, azonban a jogi személy jogutód nélküli megszűnését eredményező eljárásokban a hitelezőknek van lehetőségük követeléseik érvényesítésére, így például a felszámolási eljárás vagy a végelszámolás során.

Ha jogi személyiség nélküli gazdasági társaság szűnik meg, akkor pedig a beltágok mögöttes felelőssége alapján végrehajtást lehet velük szemben kezdeményezni.

Sajátos eljárásjogi helyzetet teremt a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvénynek azon, nem régóta hatályos 33/A. § (11) bekezdésében foglalt rendelkezése, mely szerint ha a gazdálkodó szervezet felszámolása során a volt vezető tisztségviselőknek a vagyon „bűnös” elvonásában való felelősségét megállapítja a bíróság, akkor a hitelező a gazdálkodó szervezet volt vezető tisztségviselőivel szemben pert indíthat a marasztalásukra irányulóan. Az ebben a perben hozott jogerős határozat alapján a hitelező - ha az alperesek önkéntesen nem teljesítenek - végrehajtást kérhet a volt vezető tisztségviselőkkel szemben, és a jogutódlásuk megállapításának kérése nélkül, közvetlenül velük szemben. Ez óriási jogvédelmet jelent a hitelezőknek, hiszen adott esetben a korlátolt felelősséggel rendelkező volt vezető tisztségviselőknek a jogutódlása nem lenne megállapítható a gazdasági társaság tartozásaiért.

b) Elővezetési költség, pénzbírság

A bírósági gyakorlat szerint a bűnügyi költségek közül az elővezetési költség és a pénzbírság behajtása esetén is kizárt a jogutódlás megállapítása, hiszen ezek kifejezetten egy adott személy magatartásához köthetőek, akinek halála esetén méltánytalan lenne a jogutódokra nézve, ha ezeket a követeléseket rajtuk hajtánák végre.

c) Gyermektartásdíj

A követelésnek ugyancsak e személyhez köthető jellege veti fel a gyermektartásdíj végrehajtása során a szülő halála esetén bekövetkező jogutódlás kizártságát, a bírósági gyakorlat szerint azonban helye van a jogutódlás megállapításának akkor is, ha az a szülő javára van megítélve, mert a gyermektartásdíj a gyermeket illeti meg.

5.4. A jogutódlás megállapításának kizártsága

A gyakorlatban felmerült eset okán kívánom rögzíteni külön pontban, amennyiben már nincs folyamatban a végrehajtás, akkor kizárt a döntéshozatal a jogutódlás kérdésében.

Ennek jogszabályi indoka, hogy a Vht. 39. § (1) bekezdése - bár általam rendszertanilag vitatottan - de a végrehajtás foganatosításának közös szabályai című fejezetben rendelkezik a változás a felek személyében alcím alatt a jogutódlásról, tehát nem lehetséges, hogy kvázi végrehajtási eljárásról kívül kerüljön sor a jogutódlás kérdésében való döntéshozatalra. Egy behajtott tartozásnak már nyilvánvalóan nem lehet kötelezettje vagy jogosultja, így a személyükben történt jogutódlást megállapítani sem lehet. Viszont ha eredménytelenül fejeződik be a végrehajtás, akkor a jogutódlás megállapítása megállapítását kérve egyidejűleg végrehajtás elrendelése iránti kérelmet lehet benyújtani.

Álláspontom szerint a régi Pp.-nek a Változás a felek személyében címe alatt található rendelkezéseiből sem lehet analógiát vonni, mely a per folyamatban léte alatti jogutódlást szabályozta. A régi Pp. szerint a per alapjául szolgáló jogviszonyban lép a fél helyébe az anyagi jog szabályai szerint jogutód, míg a végrehajtási eljárásban bekövetkező jogutódlás már csak a jogerős határozat vonatkozásában értelmezhető jogosult vagy kötelezett személyében anyagi jogi szempontból alátámasztott változást fejezi ki. Véleményem szerint egy befejezett végrehajtási ügyben a jogutódlás megállapítása iránti kérelem előterjesztőjét a Vht. 9. alapján alkalmazandó új Pp. 6. § alapján tájékoztatni kell arról, hogy a végrehajtás befejeződött, ezért a kérelme - az új Pp. 110. § (3) bekezdése szerint értelmezendő tartalma alapján - a végrehajtás elrendelése iránti kérelemnek tekinthető, és ebben a kérelem tárgyában kell lefolytatni a bírósági nemperes eljárást,

vagy ha a kérelmező akként nyilatkozik, hogy a kérelmét nem tartja fenn, akkor megszüntetni azt az új Pp. 241. § (2) bekezdése alkalmazásával.

III. A bírósági közvetítés szerepe a végrehajtási eljárásban

Ahogy az előzőekben fenti részeiből is kitűnik, a jogutódlás a jogalkalmazók számára is több ponton vitás vagy vitatható kérdést vet fel, de nyilvánvalóan elsősorban az érintett felek közötti jogvitából fakad a bírósági döntéshozatal szükségessége.

A jogviták mögött azonban szükségszerűen érdekviták húzódnak meg, hiszen önmagában egy jogvita eldöntésére vonatkozó igény anélkül, hogy az valamelyik fél érdekében ne álló lenne, nem merülne fel.

A jogszabályok alapján meghozható jogszerű döntés azonban nem feltétlenül egyezik meg a felek érdekeinek is megfelelő döntéssel - és itt ragadható meg a bírósági közvetítésnek a létjogosultsága a végrehajtási eljárásban is.

Ha csupán arra gondolunk, hogy az elhunyt végrehajtást kérő helyébe lépő örökösöknek (akik jogutódlásának a kvázi hivatalbóli megállapításának lehetősége vitatható) nem fűződik ugyanolyan érdeke a követés behajtásához, mint az elhunyt jogelődnek, vagy egyáltalán nem kívánja a végrehajtást valamelyik örökös, vagy a kötelezettség öröklése esetén a tartozásért fennálló felelősség terjedelme sem egyértelmű, akkor belátható, hogy az érintett felek megegyezése gyorsabban nyugvópontra helyezheti és lezárhatja a közöttük lévő vitát, mint egy bírósági eljárás.

Bár a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (a továbbiakban: Közvetítői tv.) 1. § (3) bekezdése kizárja a közvetítői eljárás lehetőségét az új Pp. XL. fejezete szerinti peres eljárások, azaz a végrehajtási perek mellett, a nemperes végrehajtási eljárásban nem kizárt a közvetítés.

A nemperes eljárásban csak szükség esetén merül fel a felek meghallgatása, így személyes találkozása is, ha pedig sor kerül a bíróság előtti meghallgatásukra, úgy az formalizált mederben, a kérelem alaposága tárgyában való döntéshozatal irányában folyik, nem feltétlenül kerül arra sor, hogy bármelyik fél elmondhassa, hogy példának okáért a végrehajtást kérő az eredeti követelésénél kevesebb teljesítéssel is elégedett lenne, és azt az adós - a végrehajtás foganatosításának elkerülése

végezt - vállalná is.

Gazdálkodó szervezetek közötti jogvita esetén is, költségkímélés érdekében, dönthetne úgy bármelyik fél, hogy a követelését részben elengedné, illetve kevesebb összegben, de a kötelezettség teljesítésétől nem zárkozna el.

Bár a Vht. keretein belül is, vagy peres eljárásban is sor kerülhet arra, hogy a végrehajtást kérő kérelme esetén, vagy az adós kérelme és a végrehajtást kérő hozzájárulása alapján a bíróság a végrehajtást vagy a pert megszüntesse, különösen a nemperes eljárásban a felek személyes találkozásának hiánya vagy például a végrehajtást kérő írásbeli nyilatkozatának hiánya gátját képezi a végrehajtás megszüntetésének.

Az írásbeli nyilatkozatok alapján vagy éppen azok hiányában nehézségbe ütközik ugyanis a tényállás megállapítása és a bírósági döntés megokolása, illetve - érzésem szerint - csak a „félígazságot” lehet feltérképezni, ezért ilyenkor - álláspontom szerint - célszerű lenne a bírósági közvetítés felajánlása az érintetteknek.

A Közvetítői tv. 1. § (1) bekezdése és 2. § értelmében a közvetítés egy sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, melynek - véleményem szerint a végrehajtási eljárással is összeegyeztethető - célja, hogy elősegítse a személyek vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült polgári jogviták rendezését a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozásával.

Bár a végrehajtási eljárás tipikusan egy jogvitát lezáró jogerős bírósági eljárást követ, a jogutódlás kapcsán ismét vitás helyzet alakul ki az érintettek között.

A gyakorlatban tehát, amennyiben a végrehajtási eljárásban a jogutódlás vizsgálatánál eljáró bíróság a nemperes eljárásból fakadó írásbeli nyilatkozatok beszerzése vagy annak akadályozottsága okán úgy ítéli meg, hogy a felek személyes egyeztetése elősegítené a folyamatban lévő ügy mielőbbi lezárását, javasolhatná a feleknek a közvetítői eljárás igénybevételét.

A Közvetítői tv. 31. § (2) bekezdése szerint a közvetítői eljárás megindítása az elévülést megszakítja; a közvetítői eljárás megállapodással történő eredményes befejezése után pedig az elévülésre a Ptk. -

nak az elévülés megszakítására, a közvetítői eljárás eredménytelensége esetén a Ptk.-nak az elévülés nyugvására vonatkozó rendelkezéseiben foglaltak irányadóak.

A Közvetítői tv. elévülésre vonatkozó rendelkezésére figyelemmel tehát a végrehajtás kérőnek az eljárás idejére tekintettel a jogérvényesítési lehetősége nem szenvedne hátrányt.

A Közvetítői törvény értelmében a közvetítést a magánszférában működő ún. mediátorok is végezhetik, amelynek költségeit a feleknek kell állniuk, de lehetőség van a költségmentes bírósági közvetítő igénybe vételére is, melyben a felmerült költségeket mindegyik fél maga viseli, de a felek ettől eltérően is megállapodhatnak, a bíróság azonban az eljárásért költséget nem állapíthat meg.

A feleknek a közvetítői eljárásban is lehetőségük van arra, hogy meghatalmazott útján járjanak el, de legalább az első közvetítői megbeszélésen, illetve a megállapodás megkötésekor és aláírásakor személyesen is jelen kell lenniük. [Közvetítői tv. 28. § (2) bekezdés] Ezáltal lehetőség van a jogban nem járatos személyeknek a jogi képviselő segítségének igénybe vételére, ugyanakkor az eljárásban a hangsúly a személyes érdekek érvényesítésén marad.

A Közvetítői tv. alapján a felek a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére igényüket érvényesíthetik a bírósági eljárás keretében, így nem enyészik el annak a lehetősége sem, hogy a közvetítői eljárás befejezése után utóbb mégis a bíróság döntését kérik a vitás kérdésben. [Közvetítői tv. 36. § (1) bekezdés]

Miután a felek személyes egyeztetésére lehetőséget nyújtó közvetítői eljárás nem zárja ki a felek bíróság előtti jogérvényesítési lehetőségét, ugyanakkor az elévülés megszakad vagy nyugszik, álláspontom szerint e garanciák mellett a bírósági jogalkalmazó számára nehézséget okozó ügy „feloldódhatna” ezen eljárás során.

A végrehajtási eljárás melletti közvetítői eljárásnak a gyakorlati alkalmazhatósága tekintetében azonban nem hagyhatom figyelmen kívül a Vht-ben előírt szoros eljárási határidőket és azt, hogy a Vht. nem teszi lehetővé a végrehajtási eljárás felfüggesztését és szünetelését.

Meglátásom szerint jogalkotási tevékenységet igényel, hogy a közvetítői eljárás időtartamára figyelemmel legalább a bírósági eljárási határidőből kieső idő kerüljön jogszabályban rögzítésre, vagy hogy a közvetítői eljárás megindulása esetén szünetelhessen a végrehajtási eljárás, és az csak az eljárás folytatása iránti kérelem esetén induljon újra. Ehhez azonban szükség lenne annak

jogszabályba iktatására, hogy a közvetítő hivatalosan közölhesse a bírósággal, hogy a közvetítői eljárás megindult - melyre a hatályos jogszabályok még a peres eljárás kapcsán sem adnak automatikus lehetőséget a közvetítés titkosságára figyelemmel. [Közvetítői tv. 26. §]

Ugyanakkor az is szabályozást igényelne, hogy a végrehajtási eljárással felmerült eljárási illetékről - meglátásom szerint - mind a közvetítés hatékonysága, mind a bírósági eljárás költségkímélése okán, ne kelljen rendelkezni, csak akkor, ha az eljárás újra folyamatba kerül, annak befejezésekor, az általános szabályok szerint.

A jelenleg hatályos jogszabályi környezet mellett - bár azt gondolom, hogy a bírósági közvetítés a felek érdek-és jogvitájának lezárását nagyban elősegíthetné, és ezáltal a bírósági eljárások befejezését is - kevésbé életszerű, hogy annak a felek figyelmébe ajánlásával az eljáró bíróság, és így annak lehetőségével a fél éljen. Éppen ezért javaslom a végrehajtási eljárásra vonatkozó jogszabályok frissítését a bírósági közvetítés lehetőségére figyelemmel.

IV. Összefoglalás, valamint a jogutódlás és az elévülés jogintézményének összehasonlítása

Tanulmányom, ahogyan a bevezetésben is utaltam rá, gyakorlatorientált. Mind a jogutódlás kérdésében való döntéshozatal, mind az elévülés vizsgálata kapcsán a gyakorlatban felmerült esetekre összpontosítottam, a gyakorlatból felmerült kérdésekre esetenként megfogalmaztam álláspontomat, és indokoltam, amiért nézetem szerint nem alkalmazható valamely jogintézmény, továbbá felhívtam a figyelmet a bírósági közvetítésnek a végrehajtási eljárásban is indokolható szerepére.

A jogutódlás és ugyancsak a végrehajtás elrendelésének vagy foganatosításának akadályát képző elévülés számos olyan kérdést vet fel, amelyre csupán a Vht.-t alkalmazva, nem találunk egyértelmű választ, ezért a Kúria, illetve a jogelődjeként eljáró Legfelsőbb Bíróság iránymutató eseti döntéseire figyelemmel, vagy a Vht. 9. § alapján alkalmazandó Pp. szerint jár el a bíróság.

Nem szerencsés, hogy bár a jogutódlás kérdésében történő döntéshozatalra és az elévülés vizsgálatára is sor kerülhet a végrehajtás elrendelés előtt, a Vht. a végrehajtás foganatosításának szabályai között rendelkezik e két jogintézményről.

A jogutódlás kérdésében való döntés és az elévülés vizsgálatánál is a hatáskör ahhoz kapcsolódik, hogy arra a végrehajtás elrendelése előtt vagy az után kerül sor: Előtte a végrehajtást elrendelő bíróság, utána a végrehajtást foganatosító bíróság járhat el - kivéve az elévülésre alapított végrehajtási lap visszavonása vagy záradék törlése iránti kérelmet.

Mindkét jogintézmény azonos abban, hogy olyan fogalmakkal operál, melyek az anyagi jogban ismertek és csak az anyagi jog ismerete alapján hozható döntés a jogutódlásról és az elévülésről is, ugyanakkor mindkét jogintézménynek csak a végrehajtási eljárásban kifejezhető tartalma van, mégsem ad a Vht. (vagy más jogszabály) törvényi definíciót sem a jogutódlásra, sem a végrehajtási jogra, sem a elévülésre.

Mind a jogutódlás megállapítása iránti kérelem hiánya vagy annak visszautasítása, mind az elévülés megállapítása a végrehajtás elrendelésének megtagadásához vezet, ugyanakkor a foganatosításkor kiderülő jogutódlás, vagy megállapításra kerülő elévülés a végrehajtás megszüntetését nem eredményezi automatikusan.

Bár csak az elévülésnél rendelkezik a Vht. a hivatalbóli vizsgálatról, bár vitatható módon, de a jogutódlás hivatalbóli megállapítása sem kizárt.

A jogutódlás esetén a Vht. az eljáró végrehajtó eljárási kötelezettségét részletesen szabályozta, az elévülés kapcsán ez elmaradt, de gyakorlati igény mutatkozik rá.

Mindkét jogintézmény korábbi jogi szabályozását tanulmányozását követően azt a kritikát tudom - sajnálatos módon - megfogalmazni, hogy mind a jogutódlás kérdésére, mind az elévülésre nézve modernebb, alkalmazhatóbb szabályokat tartalmazott 1881. évi LX. törvénycikk, mint a Vht.

A több mint száz évvel ezelőtt hatályban volt jogszabály mind a végrehajtást kérő, mind az adós halála vagy élő személyek közötti változása esetére, és mind az elrendelés előtt, mind a foganatosítás idejére precízen meghatározta az eljárási teendőket, konkretizálta, mikor kell sommás eljárásban vagy írásbeli úton beszerezni a felek nyilatkozatait, mikor kell bizonyítást folytatni, az adós jogutódlásának terjedelmét is rögzítette, továbbá egyértelműen szabályozta, hogy csak a végrehajtást kérő jogutódai kérelmére rendelhető el vagy folytatható a végrehajtás.

Az 1881. évi LX. törvénycikk nem hagyott kétséget afelől, hogy a végrehajtás elrendelése után bekövetkező elévülésre hivatkozva az adós csak peres eljárásban kérheti a végrehajtás

megszüntetését, és hogy a végrehajtás elrendelése előtti elévülésre a végrehajtható okirat visszavonása, a záradék törlése vagy a fellebbezés nyújt megoldást, és csak visszavonásra vagy törlésre irányulóan kezdeményezhetett a végrehajtó eljárást. Álláspontom szerint nem is várható el a végrehajtást fogatosító végrehajtóktól, hogy maguk vizsgálják az elévülést.

Mindezek miatt - saját magam számára - azt fogalmaztam meg, ha a jövőben a jogutódlás kérdésében kell döntést hoznom vagy az elévülést kell vizsgálnom, nem fogom figyelmen kívül hagyni az 1881. évi LX. törvénycikk rendelkezéseit, s azokat - értelemszerűen nem a Vht.-vel ellentétesen - de irányadónak fogom tekinteni, amíg nem kerül sor a Vht. módosítására vagy a bírósági végrehajtásról szóló új törvény megalkotására.

Felhasznált irodalom jegyzéke

- Nagykomentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez (Bíró Noémi / Gyekiczky Tamás / Kapa Mátyás / Nádas György / Rab Henriett / Zoltán Hunor / Zoltán Levente)
- Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez Szerkesztette: Gellért György (Benedek Károly / Besenyei Lajos / Domé Györgyné / Gellért György / Harmathy Attila / Kecskés László / Kemenes Béla / Petrik Ferenc / Sárközy Tamás / Sóth Lászlóné / Szilágyi Dénes / Vékás Lajos / Zoltán Ödön)
- Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez Szerkesztette: Gárdos Péter / Vékás Lajos (Csehi Zoltán / Faludi Gábor / Gárdos István / Gárdos Péter / Grafl Fülöp Gyöngyi / Kemenes István / Kisfaludi András / Lábady Tamás / Lenkovics Barnabás / Menyhárd Attila / Orosz Árpád / Szeibert Orsolya / Székely László / Tőkey Balázs / Vékás Lajos / Weiss Emilia)
- Nagykomentár a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényhez Szerkesztette: Kiss Daisy / Németh János (Gáspárdy László / Gátos György / Gyekiczky Tamás / Horváth Jenő / Juhász László / Kapa Mátyás / Kengyel Miklós / Kiss Daisy / Kormos Erzsébet / Légrádi István / Lőrincz György / Makai Katalin / Mernyei Ákos / Németh János / Pozsgai Nóra / Sallós István / Sántha Ágnes / Szabó Imre / T. Nagy Erzsébet / Varga István / Vida István)

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

- 1981. évi LX. törvénycikk a végrehajtási eljárásról
- 1955. évi 21. törvényerejű rendelet a bírósági végrehajtásról
- 1979. évi 18. törvényerejű rendelet a bírósági végrehajtásról
- 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- 2003. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2003. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről
- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről
- 1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről
- 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról
- 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
- 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról
- 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről